

Martina Čapelnik | OŠ Koroški jeklarji, Ravne na Koroškem

Nadarjeni učenci in obravnava ljubezenske tematike

Gifted Students and Love Themes

Izvleček

Ključne besede:

ljubezenska tematika,
sodobna slovenska mladinska
ljubezenska lirika, delavnice
za nadarjene, medpredmetno
povezovanje, kulturna
prireditve

Keywords:

love theme, Slovenian
contemporary youth love
poetry, workshops for the
gifted, cross-curricular
integration, cultural event

V prispevku je prikazan primer dela z nadarjenimi učenci ob obravnavi ljubezenske tematike v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju, ki smo ga izvedli v okviru Literarno-gledaliških delavnic. Obravnavo smo zaradi velikega zanimanja učencev obogatili s kulturno prireditvijo, ki je bila med občinstvom pozitivno sprejeta.

Abstract

This article presents an approach to exploring the theme of love with gifted learners in the third educational cycle. The activities were conducted during Literature-Theatre Workshops. Due to the tremendous enthusiasm expressed by the participants, the sessions were enriched by a cultural event, which was very well received by the audience.

Z učenci, ki so v šolskem letu 2019/2020 obiskovali 8. in 9. razred, sem se v okviru ur za nadarjene učence posvečala ljubezenski tematiki v slovenski in svetovni književnosti. Skupaj smo se odločili, da ljubezensko tematiko nadgradimo s prireditvijo in jo tako povežemo še vsaj z dvema drugima umetnostnima področjema – glasbenim in gledališkim (interdisciplinarno povezovanje).

1 Obravnava ljubezenske tematike v okviru delavnic za nadarjene

V šolskem letu 2019/2020 sem vodila delavnice, ki sem jih poimenovala Literarno-gledališke delavnice in so bile namenjene zlasti nadarjenim učencem. Obiskovalo jih je 15 učencev iz osmega in devetega razreda, dobivali smo se vsakih 14 dni, saj smo imeli na voljo le 17,5 ur. Poleg primera, ki ga opisujem v članku, smo v okviru teh ur pripravili še krajši kulturni prireditvi, in sicer ob dnevu reformacije in za učence iz Velikovca, s katerimi šola že vrsto let sodeluje v projektu Šolsko partnerstvo med OŠ Koroški jeklarji in Gimnazijsko Alpe-Jadran.

Del ur sem namenila ljubezenski tematiki. Glavno vodilo, da sem v program uvrstila tudi to tematiko, je bilo dejstvo, da je ta učencem blizu, saj so dodatne ure obiskovali učenci najstniki, ki se srečujejo s prvimi ljubeznimi. Osredotočili smo se zlasti na sodobno slovensko ljubezensko mladinsko pesništvo, torej na pesništvo po vojni. Učenci so na ta način poglobljali literarnovedno znanje, izboljšali sporazumevalne zmožnosti, o prebranem so se pogovarjali, predstavljali in utemeljevali so svoja stališča do prebranega, umetnostna besedila so med seboj primerjali, pridobivali so bralno in gledališko kulturo, se učili delati v skupini, nastopati na odru itd. Pri delu sem uporabljala frontalno in skupinsko obliko dela ter delo v tandemu.

Za uvod v obravnavo ljubezenske tematike je bila uporabljena metoda razgovora, ki je potekala v frontalni obliki. Ta metoda se je zdela primerna, saj so učenci že imeli predznanje, snov jim ni bila povsem neznana. Z ljubezensko poezijo so se namreč srečali že v 7. razredu, zato smo naredili priklic že obravnavane učne snovi, in sicer Fritzeve pesmi *Song o ljubezni* in Pavčkove *Nova faca*. Z dejavnim sodelovanjem v razgovoru so učenci svoje znanje poglobljali in razširjali. Učencem sem na začetku povedala, da je ljubezen najbolj opevano čustvo tako v književnosti kot v umetnosti sploh, predvsem je zastopano v pesništvu. Vprašala sem jih, kaj si predstavljajo ob besedi ljubezen, kaj njim pomeni ljubezen, ali ločijo

med ljubeznijo in zaljubljenostjo, katere vrste ljubezni poznajo, kaj že vedo o temi ljubezni v književnosti, v katerih literarnih zvrsteh se pojavlja, naštevati so avtorje, ki so ustvarjali na to tematiko itn. Nato so sami poskušali sestaviti definicijo ljubezenske pesmi in jo zapisati v zvezek. Spomnila sem jih na srednji vek, ko so trubadurji pisali pesmi, s katerimi so dvorili dvornim damam, nato smo se pogovarjali o ljubezenskih parih (Urška-povodni mož, Romeo-Julija, Orfej-Evridika itd.) in ob tem obnavljali njihove tragične zgodbe. Skozi voden pogovor o temi ljubezni v slovenski književnosti smo ugotovili, da med obveznimi besedili v učnem načrtu ni književnega dela z ljubezensko tematiko, da pa so med deli s to tematiko, ki smo jih obravnavali v šoli, zastopane vse literarne zvrsti (pesništvo npr. s pesmijo *Song o ljubezni*, pripovedništvo z Ovidovo zgodbo, dramatika pa z največjo ljubezensko tragedijo vseh časov *Romeo in Julija*), avtorji tako tuji (npr. Shakespeare) kot slovenski (npr. Fritz, Pavček). Prav tako dela s to tematiko najdemo v vseh razredih tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja, ljubezenska tematika je tudi zapisana pri obveznih literarnovednih pojmihi za 7. razred. Ljubezensko tematiko bi lahko našli tudi pri nekaterih obvezno obravnavanih avtorjih. Spomnili so se, da je bila ta tematika tudi na seznamu knjig za domače branje, in sicer Pavčkova pesniška zbirka *Majnice*, fulaste pesmi. Priklic smo naredili s pomočjo elektronskih prosojnic. Najprej sem jim zapisala Pavčkove drobtinice, ki so že splošno znane (Zakaj jih je avtor poimenoval tako?). Učenci so med njimi izbirali tisto, ki jim je bila najbolj všeč. Za izbrano drobtinico so morali zapisati, kaj jim sporoča. Nato smo ponovili o naslovu pesniške zbirke (Kaj so že *majnice*? Zakaj je avtor pesmi poimenoval *fulaste*?). Učencem sem povedala, da je bil pesnik za to pesniško zbirko nagrajen z večernico. Ponovili smo o zgradbi pesniške zbirke (Na koliko delov je razdeljena zbirka? Naštej jih.), še posebej natančno smo analizirali razdelek *Dvogovori* (Kaj lahko sklepamo iz naslova? Koliko oseb nastopa? Navedi osebi. Kaj o poljubu zapiše pesnik? Kaj pa o čudežu? itd.). Pogovorili smo se o jeziku (Ali vas slengovske besede motijo? Navedi nekaj teh besed iz zbirke.). Nato je vsak predstavil svojo naj pesem iz zbirke in svojo izbiro utemeljil, risali so tudi motive iz pesmi. Iskali so skupne točke pesmim v zbirki (tema je ljubezenska, vsebujejo slengovske izraze, najdemo rime besede, pogosto zasledimo besede v prenesenem pomenu ...), na koncu so podali mnenje o pesniški zbirki. Nato so se preizkusili še v pisanju ljubezenskih grafitov in pregovorov ter misli o ljubezni. Ob koncu učne ure sem učencem podala navodila za samostojno raziskovanje, ki je potekalo v paru. Naloga dvojice je bila obiskati knjižnico in si med sodobnimi slovenskimi avtorji izbrati pesem z ljubezensko tematiko,

jo doma večkrat prebrati, da je lahko kasneje par v šoli izvedel interpretativno branje (boljši bralec v paru), nekateri so se celo posneli. Učencem sem sama predlagala nekaj sodobnih mladinskih avtoric (Kopinšek, Gregorčič Gorenc), ker jih v okviru pouka ne obravnavamo in jih učenci niso poznali. Sledila je analiza pesmi (razlaga naslova, pojasnjevanje morebitnih nerazumljivih besed, iskanje pesniških sredstev, opis in oznaka glavne osebe ...). Okoliščin nastanka pesmi v analizo nismo umestili, saj je šlo za sodobno slovensko književnost, so pa morali učenci zapisati, kateri del pesmi je nanje pustil najmočnejši vtis in izbiro utemeljiti. Ena izmed nalog, ki sem jo zadala učencem, je bila tudi, da so našli nekaj bistvenih podatkov o avtorju – pogledali so na spletno stran avtorja, ki so si ga izbrali, podatke so iskali v najrazličnejših literarnih priročnikih (npr. Šolski album slovenskih književnikov), Wikipediji itd. Ključne podatke o avtorjih so nato zapisali v obliki miselnega vzorca in jih predstavili ostalim učencem. Svoje predstavitve so obogatili in popestrili s slikovnim gradivom. Tako so izdelali t. i. literarno izkaznico. Po teh dejavnostih so morali učenci pri urah predstaviti svoje delo. Učenci so po vsakem nastopu

podajali komentarje ob pesmi, pripovedovali so, kako so razumeli besedilo, kaj so spoznali itn. Učenci, ki so bili v vlogi poslušalcev, so morali pri sebi razmisliti, kako bi v eni povedi povzeli sporočilo predstavljene pesmi. Na koncu so lirska besedila še ovrednotili in svoja stališča tudi argumentirali (Zakaj mi pesem je oz. mi ni všeč?).

2 Nadgraditev ljubezenske tematike s kulturno prireditvijo

Ker je učence ljubezenska tematika povsem prevzela, smo se odločili, da naše delo nadgradimo – s kulturno prireditvijo ob dnevu zaljubljenec, ki smo jo v večnamenski dvorani postavili na ogled za širše občinstvo. Literarna dela, ki so na učence pustila največji vtis, sem zbrala in jih smiselno povezala z veznim besedilom; nastajati je začela prireditev.¹ Pri zapisu besedila proslave se je naše delo sicer nekoliko odmaknilo od same obravnave sodobne slovenske mladinske poezije z ljubezensko tematiko, ki smo jo izvedli v razredu.

¹ Avtorji glasbe in besedil, ki so bila uporabljena na kulturni prireditvi, so navedeni pri virih in literaturi.

Ker je šlo za najstnike, na katere ima velik vpliv glasba, sem se odločila, da v prireditev vpletemo tudi glasbene točke. Odločili smo se za sodobno slovensko glasbo z ljubezensko vsebino. Prireditev je vključevala nabor deklamacij sodobne slovenske mladinske poezije, ljudskih plesov, glasbenih točk in dramskih prizorov. Povezali smo se še z učenci podružnične šole, natančneje z njihovo folklorno skupino, ki je prireditev obogatila s spletom ljudskih plesov na temo ljubezni. Delo je zahtevalo tudi medpredmetno povezovanje z drugimi šolskimi delavci, zlasti z učiteljico glasbene in likovne umetnosti, ki sta poskrbeli za glasbo oz. scensko opremo na prireditvi. Učence sta na prireditev pripravljali v okviru ur interesne dejavnosti.

Prireditev smo začeli s pogovorom med učenko in učencem, ki je bil preoblikovan na podlagi romana Gaby Schuster. Učenci so ta odlomek brali iz berila Svet iz besed 8 in ker jih je zaradi humorja ter sodobnega, preprostega jezika zelo prevzel, smo se odločili, da z njim začnemo prireditev.

VITA: »Aljaž, kaj je po tvojem mnenju pravzaprav ljubezen?«

ALJAŽ: »Zakaj sprašuješ mene?«

VITA: »Oh, daj Aljaž, zanima me, kako spoznaš pravo ljubezen?«

ALJAŽ: »Najprej mi moraš povedati, kaj je zate prava in velika ljubezen!«

VITA: »To je tisto čustvo, ko imaš nekoga zelo rad ...«

ALJAŽ: »Najbrž imaš rada tudi očeta, mamo, svoje hišne ljubljence, prijateljice ...«

VITA: »Izogibaš se predmetu najinega pogovora. Govorim o ljubezni med moškim in žensko, kot najbrž veš.«

ALJAŽ: »No, če že vztrajaš, ti bom povedal znanstveno razlago ... Znanost uči, da je vzrok za čustva, ki te prevzamejo, ko se zaljubiš, hormon fentiletilamin. Ta sproži evforičen odziv in kot neke vrste mamilo vpliva na naše vedenje približno tri mesece. In tačas nismo docela prištevnici.«

VITA: »A se ti malo zafrkavaš z mano? Briješ norce?!«

ALJAŽ: »Niti najmanj. Prišežem, obstajajo znanstvene raziskave, s katerimi so pojasnili, kaj se dogaja v zaljubljenem človeku. Rezultati kažejo, da kocka na ljubljeno osebo pade v pičlih tridesetih sekundah. Možganom ta čas zadostuje, da se odločijo, če ti je nekdo všeč ali ne.«

VITA: »Grozno! Zdaj mi boš najbrž povedal še formulo tega trapastega hormona. Brezupen primer si. Si mogoče že kdaj slišal za romantiko?«

ALJAŽ: »A zdaj si pa jezna name, al kaj? Pa sploh ne vem, zakaj. Saj se samo pogovarjava.«

VITA: »Že razumem, delaš se vzvišenega in čustva hladno pojasnjuješ z biokemičnimi formulami. Veš, kaj bi ti privoščila? Da bi se prav po starokopitno brezupno in do ušes zaljubil v kakšno avšo! Potem bi šele prišel stvari do dna.«

ALJAŽ: »Joj, Vita, mogoče pa odgovor najdeš v kateri od ljubezenskih pesmi, ki jo bomo danes recitirali in peli. Prvi dve ti že ponujam v poslušanje. To sta Pavčkova pesem Nenaslovljena in pesem Dan ljubezni.«

VITA: »Ja, dragi Aljaž, pesem iz Pavčkove zbirke Majnice, fulaste pesmi, ki jo je deklamiral Jan, in Dan ljubezni, ki sta jo zapeli Tjaša in Klara ob kitarski spremljavi Blaža in Tijana ter Luke, so mi bile mnogo bolj všeč kot tvoje znanstveno tolmačenje ljubezni.«

ALJAŽ: »No, če ti povem čisto po pravici, ta definicija o ljubezni ni bila povsem moja, v bistvu sem si jo sposodil pri nemški mladinski pisateljici Gaby Schuster, zapisala jo je v njenem ljubezenskem romanu z naslovom Velika ljubezen.«

VITA: »No, saj se mi je zdelo, da to ni zraslo na tvojem zelniku ... Ker je današnja prireditev namenjena zaljublencem in ljubezni, dajva raje spet besedo deklamatorjem in pevcem, da nam znova pričarajo majčkeno ljubezni. Prvo pesem Song o ljubezni je spisal Ervin Fritz in jo najdemo v njegovi zbirki Svet v naprstniku, deklamirata jo Žana in Blaž, deklamaciji pa sledi pesem Ko boš prišla na Bled, izvajalci Vranc v spremljavi z Blažem, Aljažem in Luko.

VITA: »Toliko prebranih in zapetih pesmi, a še vedno ne najdem pravega odgovora na vprašanje, kaj je v resnici ljubezen?«

ALJAŽ: »Draga Vita, zagotovo je to zelo močno, mogočno čustvo, saj so se zaradi njega sprožili številni spori, celo vojne. Ljubezen je bila navdih za številne umetnike, najlepše knjige, filmi, gledališke predstave in pesmi so tiste, ki so polne ljubezni.«

VITA: »Kdo je že rekel, če se ne spominjaš niti ene norosti, v katero te je pahnila ljubezen, potem nisi nikoli ljubil?«

ALJAŽ: »To je bil William Shakespeare, svetovno znani angleški dramatik, renesančni mojster, ki je spisal največjo ljubezensko tragedijo vseh časov, Romeo in Julija. Kratek izsek nam bosta predstavila Bela in Bor.«

Vpletli smo tudi dramski prizor in od sodobne poezije prešli na klasiko.

Po deklamaciji sta se na oder vrnila Vita in Aljaž in se spet zapletla v pogovor.

VITA: »No, Aljaž, ti, ki menda toliko veš o ljubezni. Veš tudi, katera roža simbolizira ljubezen?«

ALJAŽ: »Seveda vem, to je rdeča vrtnica, ki tudi pesnikom zaradi njenih simbolnih pomenov predstavlja kraljico med cveticami in se kot simbol pojavlja v številnih pesmih. Med drugim rože rdeče omenja pesnik Feri Lainšček v pesmi Bližina, ki ji bomo v nadaljevanju v izvedbi Zale in Neje prisluhnili. Isti naslov ima tudi pesem Bine Štampe Žmavc, recitirala jo bo Zala. Med deklamacijama vam na ogled ponujamo še plesno točko Tine in Anžeja ob ritmičnih pesmi Bližina išče bližino.«

VITA: »Pred pesmimi pa nam bodo prireditev popestrili folkloristi naše podružnične šole, ki bodo zaplesali otroško priredbo Povštertanc.«

ALJAŽ: »Prisluhnite pa tudi glasbeni točki – pesmi Brez ljubezni mi živeti ni. Poje jo Zala.«

Prireditev smo nadaljevali s folklorno skupino in Povštertancem, deklamacijami in moderno plesno točko.

Deklamacije smo prekinili s plesno točko ob ritmičnih skladbah Bližina išče bližino.

Spet smo se predali glasbi, in sicer pesmi Brez ljubezni mi živeti ni.

ALJAŽ: »Vita, še moje zadnje upanje, ki ga lahko potegnem iz rokava, da ti pomagam do pravega odgovora o ljubezni, je dramski prizor z naslovom Ljubezen boli Luke Gluvića. Še posebej zate ga bosta odigrala Tijan in Žan.«

VITA: »Oh, Aljaž, ti pa res hitro vržeš puško v koruzo. O čem pa pravzaprav pripoveduje ta prizor?«

ALJAŽ: »Glede na to, da je naslov Ljubezen boli, govori o ljubezenskih težavah. Andrej iz odlomka je mladostnik, ki ima številne težave v ljubezni. Noče v šolo, ker bi se rad izognil srečanju s Klaro; mami ne želi povedati razloga, ji pa poda nekaj »dokazov«, da mu v šoli ni prijetno, toda mame ne uspe prepričati, zato je zelo slabe volje.«

Po dramskem prizoru smo se prepustili ljudski pesmi *Bod' moja, bod' moja, po njej pa nadaljevali z deklamacijami Simone Kopinšek in pesmijo Vprašanje in Novakovo Najlepšo pošto. Sledili so pregovori o ljubezni, ki so jih prebrali četrtošolci iz podružnične šole.*

ALJAŽ: »Draga Vita, ker mi s pomočjo te prireditve ni uspelo pojasniti, kaj je to velika ljubezen in ker nimam več nobenega aduta v rokavu, za konec prislunhi pesmi Navodilo avtorice Barbare Gregorčič Gorenc, ki jo bosta deklamirali Alma in Julija. Pesem govori o navodilu za zmenek oziroma randi. Mogoče bi bilo res najbolje, da greš na kak randi in tako mogoče spoznaš t. i. veliko ljubezen.«

VITA: »Moram priznati, da se je Aljaž danes sicer zelo trudil, da bi se dokopala do odgovora, kaj je to velika ljubezen, a mu ni najbolje uspelo. Srčno pa upam, da je to uspelo vam – dragi gledalci – in da so vaši dnevi prežeti z ljubeznijo. Iskreno se vam zahvaljujem, da ste si vzeli čas in prišli na ogled naše prireditve.«

3 Sklep

Učenci so bili s takšnim načinom obravnave zelo zadovoljni, saj smo izbrali temo, ki nagovarja mlade bralce. Sodelujoči učenci so ugotovili, da se lahko poistovetijo z avtorji obravnavanih literarnih del, da jim književnost ponuja najrazličnejše odgovore in si lahko pri iskanju pomagajo tudi z literaturo. S kulturno prireditvijo smo hkrati obogatili učni proces. Na ta način smo krepili komunikacijske sposobnosti učencev, jim omogočili širše spoznavanje ljubezenske tematike, spodbudili interes samostojnega dela in vzpostavili povezavo literature z glasbo in gledališčem. V današnji osnovni šoli je medpredmetno povezovanje postalo velik trend, prav tako povezovalno izpostavlja nekatere didaktične smeri, mi smo vse to uspeli uspešno združiti v prireditvi – z glasbenimi točkami, recitacijami, dramskimi prizori, folkloristi ... Neprecenljive vrednosti so bile pohvale staršev nastopajočih učencev in ostalih obisko-

valcev prireditve. Večmesečni trud, ki smo ga vsi udeleženci prireditve vanjo vložili, je bil z napolnjeno dvorano in bučnimi aplavzi obiskovalcev poplačan.

Viri in literatura

- Black & White, Jesih, M., Golob, J.: *Bližina išče bližino*.
- Blažič, M., Bošnjak, B., J. Kenda, J., Svetina, P., Žveglič, M. (2007). *Svet iz besed 8*. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d. o. o.
- E-učbeniki: <https://eucbeniki.sio.si/slo9/2386/index.html>. (10. 12. 2018).
- Fritz, E. (1992). *Svet v naprstniku*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Glavič, L. (2016). *Ljubezen boli*. Šepetka! Ljubljana: JSKD.
- Gregorčič Gorenc, B. (2006). *Navodila za randi*. Ljubljana: Viharnik.
- Hočevar Gregorič, M., Čuden, M. (2018). *Slovenščina. Zbirka nalog z rešitvami za pripravo na nacionalni preizkus znanja v 9. razredu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Honzak, M., Žveglič, M., Jurač, M., Kronovšek, M. (2001). *Priročnik za učitelje k (Skrivnim) dnevnikom ustvarjalnega branja 6, 7 in 8*. Ljubljana: Rokus.
- Kepic Mohar, A. (2007). *Šolski album slovenskih književnikov*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kodre, P. (2012). *Od glasov do knjižnih svetov 7: samostojni delovni zvezek za slovenščino v 7. razredu osnovne šole: jezik in književnost*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Kodre, P. (2012). *Od glasov do knjižnih svetov 8: samostojni delovni zvezek za slovenščino v 8. razredu osnovne šole: jezik in književnost*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Kopinšek, S. (2012). *Ljubezenske*. Murska Sobota: FRANC-FRANC.
- Kraker-Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Lainšček, F. (2013). *Dlan mi po tebi diši*. Murska Sobota: Klar.
- Ljudska: *Bod' moja, bod' moja*.
- Miličinski– Ježek, F., Adamič, B., Ko boš prišla na Bled.
- Novak, B. A. (2000). *Oblike oblakov*. Ljubljana: Rokus.
- Pavček, T. (1996). *Majnice: fulaste pesmi*. Ljubljana: Mladika.
- Povštertanc, ljudski ples.
- Program osnovna šola. Slovenščina. Učni načrt (2018). Posodobljena izdaja. Ljubljana: ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Saksida, I., Mohor, M., Medved-Udovič, V., Honzak, M. in Blažič, M. (1999). *Priročnik za pouk književnosti v tretjem triletju osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Schuster, G. (1997). *Velika ljubezen*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Shakespeare, W. (1991). *Romeo in Julija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Štampe Žmavc, B. (1996). *Klepetosnedke*. Maribor: Obzorja.
- Velkaverh, D., Hrušovar, T.: *Brez ljubezni mi živeti ni*.
- Velkaverh, D., Hrušovar, T.: *Dan ljubezni*.
- Wikipedia. Dostopno na <https://sl.wikipedia.org/wiki>. (12. 12. 2018).